

СРС
ЦІНЗ(АУК)
П12

МАЙСТРИ УКРАЇНСЬКОГО МИСТЕЦТВА

М. ПАВЛЕНКО

ПЕТРО ЛЕВЧЕНКО

(1859-1917)

ВИДАВНИЦТВО УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

П Р А Г А

НАЦІОНАЛЬНА
ПАРЛАМЕНТСЬКА
БІБЛІОТЕКА
УКРАЇНИ

П. Левченко. Автопортрет.

Рк А 581164

М. ПАВЛЕНКО

ПЕТРО ЛЕВЧЕНКО

(1859-1917)

2432276к

НАЦІОНАЛЬНА
ПАРЛАМЕНТСЬКА
БІБЛІОТЕКА
УКРАЇНИ

ВИДАВНИЦТВО УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ.

П Р А Г А

1 9 2 7

Щ. 143 (21 кр) 6-8 Левченко П. Ф. О

*Світлій пам'яті Петра Олексійовича Левченка в десяти роки-
вини його смерті.*

Десять років тому — 27 січня 1917 року в Харкові помер український маляр-пейзажист Петро Олексієвич Левченко. Смерть ця, як і саме життя цього маляра була ніби зорсім не помічена нашим громадянством, яке давно вже звикло в кращому разі оцінювати й шанувати видатних людей тільки після їх смерти. Дві-три маленьких замітки в місцевій газеті, велика кількість праць небіжчика на черговій виставці харківських художників, праць, які утворили посмертний уже відділ виставки, — оце й усе, чим відзначено цю велику втрату для України.

Петро Левченко народився у Харкові р. 1859, там таки він вступив до Другої Гімназії й там він уперше почав студіювати малювання, під проводом учителя рисунку Дмитра Безперчого, який звернув увагу на видатні здібности Левченка до малювання. Гімназіальні рисунки його були післані на педагогічну виставку й нагороджені медалею від Академії Мистецтв. Заохочений цим Левченко вступив до єдиної на той час у Харкові художньої студії художника Шрейдера, який зумів розвинути в душі юнака-Левченка ту незмірну любов до мистецтва й праці, яка незмінно супроводила Левченка до самої домовини. Не малий вплив на Левченка в ці його юнацькі роки зробив і відомий український маляр Дмитро Безперчий, який тоді мешкав у Харкові і був учителем гімназії. Під впливом, кажемо, цих людей, а може й за їх виразною порадою Левченко покидає гімназію з п'ятої класи, їде до Петербургу й р. 1874 вступає вільним слухачем до петербурзької Академії Мистецтв, де стає учнем професорів Клодта і Чистякова. Одночасно з цим Левченко завзято студіює музику, готуючись до вступу в консерваторію й бажаючи віддатися виключно музиці. Одначе видатний талант маляра бере верх і Левченко віддається інтенсивній роботі студіювання малярства.

Важко було працювати в той час у російській Академії Мистецтв, бо це ж були часи панування того холодного казенного академізму, яким вона так уславилась і який примушував молодих, повних любови до живого мистецтва учнів шукати собі світліших і ближчих до життя шляхів. Зрозуміло, що ніжна й чутлива вдача Левченка примушує його також шукати собі виходу, і вже відтоді він їде працювати в ближче оточення природи.

Ріжні родинні обставини складаються для Левченка так, що він мусить покинути й Академію, й Петербург і повернутися на Україну, в Харків. Отже, Левченко працював в Академії біля трьох років, і хто знає, чи не на щастя для нас він мусів повернутись на Україну, де він і далі з таким самим запалом і любовю студіював малярство. Але все таки треба признати, що вплив на Левченка товариського осередку в Академії був дуже великий. З цілим рядом відомих пізніше майстрів установилися у нього тоді дружні відносини. Там були його харківські земляки і також здебільшого учні Безперчого, як от В. Беклемішів (скульптор), С. Васильківський, К. Крижицький, М. Ткаченко (всі пейзажисти). Повернувшись до Харкова, дуже несприятливих умов зазнає Левченко в ці часи в своєму родинному житті, але згодом це минає, і нарешті обставини складаються так, що він після кількох років широкій відданій праці йде за кордон.

З новим зав'язтям працює Левченко в Парижі, знайомиться з європейським життям мистецтва й студіює його, потім переїздить до Італії й починає серйозно працювати в Римі. Але далекий був Левченко від думки завжди працювати там. Він працює там лише для удосконалення свого таланту, працює над новими досягненнями в галузі малярства в цих світових осередках. Незабаром Левченко озброєний новими досягненнями повертається знов на Україну для постійної роботи.

Ще в студії Шрейдера в Харкові Левченко виявив любов і бажання до праці над пейзажем; от ця любов і зробила з нього пейзажиста. Будучи завжди таким, Левченко кохався у краєвидах України. Де б не перебував Левченко, завжди линув душею і тілом на Україну, весь свій талант, усю свою любов віддавав він своєрідній красі й природі України, яку він так безмірно любив. Український ландшафт, український краєвид, український побут в майже обов'язковій для Левченка.

Товариство передвижників, яке природно виникло під впливом ріжних обставин на тлі тогочасного суспільно-мистецького життя Росії, було близьке й душі Левченка, й він робиться незмінним членом передвижних виставок протягом довгого часу. Завжди підчас ріжних хитань, суперечок і шукань у малярів Левченко знав одно: бути близьким до зорілого життя, до природи. Це його переконання було для нього ніби маяком на протязі цілого життя. Ріжні мистецькі напрямки, що запанували в Росії і за кордоном примушували

И. Левченко. Край міста.

Левченка часом тікати від них і шукати для себе виходу все в тому самому тісному звязку з природою. Так було й тоді, коли природно віджила ідея «т-ва передвижних виставок».

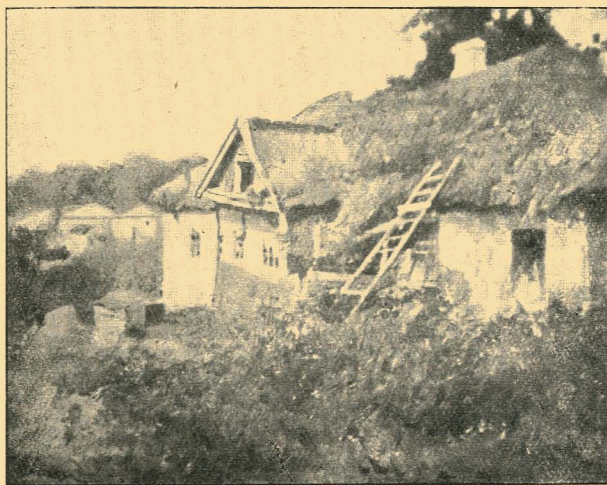
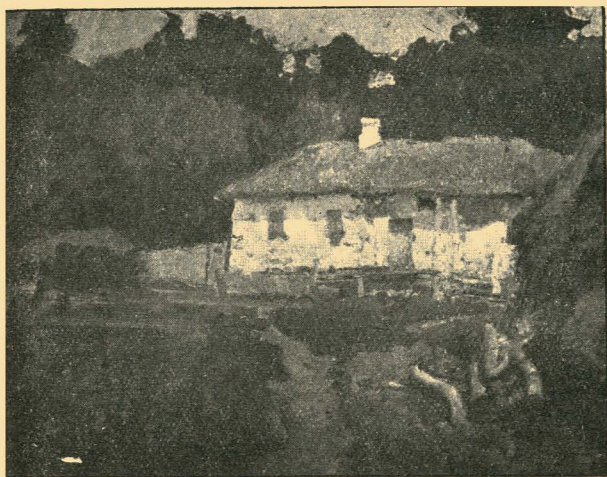
Живучи потім у Києві, Левченко обовязково кожного літа виїздив на Лівобережжя, на село й малював без кінця з натури. Полтавщина, а найбільше рідна Слобожанщина, яку він особливо любив, були улюбленими місцями для етюдів цього маляра. Села, містечка зі своїми задвірками, з своїми пошарпаними стріхами й дахами, з напів поруйнованими похилими парканами і т. д., хати, млини, церкви, типові для глухих українських міст, крива вулиця з калюжами й т. п. — ось улюблені теми етюдів Левченка. А вітряки з їх мальовниче вивернутими крилами серед ланів — у чийх творах вони опісані з більшою любов'ю і краще, як у цього маляра?

Мало відомостей про життя цього художника, поета української природи, залишилося нам. Не любив він згадувати своє минуле. «В моєму минулому стільки важкого, що мені занадто болюче розповідати» — казав завжди Левченко, коли його просили розповісти про себе. Мало знали про особисте життя Левченка навіть і ті, хто дуже близько стояли до нього. Одно лише було всім відомо про Левченка, що він працював дуже багато, працював тихо, не любив про це говорити й це як-небудь виявляти, не любив цього демонструвати гучно на різних виставках, а робив завжди мовчки, але глибоко поринувши в свою працю. Не любив Левченко ні галасливої байдужої міщанської публіки, ні критики, яка завжди супроводила художні виставки. Тиха й лагідна вдача Левченка робила його улюбленим товаришем серед тісного кола малярів, і як людина він залишив серед усіх тих, хто його хоч трошки знав, найсвітлішу, пам'ять. Може надмірна скромність Левченка була почасти причиною того, що цей видатний маляр був так мало відомий громадянству.

Не прилучаючись ніколи до жадної крайньої течії в малярстві, Левченко завжди був у авангарді мистецького життя, боячися хоч на крок відстати від нього. «Зупинитися на місці — для художника це означає йти назад», — казав раз-у-раз Левченко і завжди йшов уперед. Над удосконаленням свого таланту, над новими досягненнями в малярстві працював до останнього дня свого життя. Коли р. 1918 в Харкові місцеві художники влаштували виставку картин, то на цій виставці були виставлені й праці незадовго перед тим помершого Левченка, у відділі, як уже згадувалось, помертвого характеру.

Серед виставлених праць Левченка були лише речі, які належали вдові покійного маляра, не було, отже, всіх тих праць, що їх за життя Левченка купили різні особи, але все таки число виставлених тоді різних його малюнків і картин досягало кількох сотень. Це був ніби звіт з роботи за ціле життя цього художника. Характеристична риса — не було там жадної роботи виконаної легковажно, недбало або невміло. Не любив легковажити своєю роботою Левченко, працюючи чи то над великою картиною, чи то над найдрібнішим малюнком-шкицем самим тільки олівцем. Один рецензент місцевої газети, пишучи про цю виставку, сказав між іншим про виставлені праці Левченка: «...Громада зрозуміє й полюбить свого рідного поета-маляра, а молодь повчитися, як треба любити роботу й як треба працювати»... І справді, як уважно й з якою любов'ю підходив Левченко до кожної навіть дрібниці у своїх працях. Ні холодний казенний академізм російської школи, яку Левченко проходив на початках у Петербурзі, ні часами салонове мистецтво з усіма своїми вибриками, на яке такий багатий був завжди Захід, ні різні угруповання російських художників з їхніми напрямками не схибили цього майстра з обраного шляху — бути співцем своєї занедбаної батьківщини. Його села, його хати, вітряки, з обшарпаними верхами, з обідраними стінами серед своєрідної природи віють чимсь осібним од праць з українського життя інших тогочасних художників-пейзажистів. В малюнках Левченка немає того славетного «край, где всьо обильем дышет», а в них є справжня природа України без бутафорії. У Левченкових малюнках, здебільшого невеличких розміром, здебільшого просто етюдах, так живо схоплених, завжди стільки життя, сонця, стільки тепла й повітря, що мимоволі відчувається, крім визначного таланту, ще й особлива якась чула вдача маляра. Можливо, що тут сказала своє й та велика любов до музики, глибоке розуміння й майстерність, які Левченко зі всюєю своєю пристрасстю виявляв у цій високій галузі мистецтва. Ця пристрассть до музики відбилась в його малярських працях, в його українських краєвидах, в яких він теж чув своєрідну музику. Навіть зімові краєвиди Левченка мають якийсь особливий приємний теплий характер.

Коли Левченко не мав змоги малювати етюдів десь серед природи, то він малював або свою кімнату, або навіть тільки один куток кімнати, або просто nature-morte і, дарма що тема тоді бувала обмежена, все таки і в цих його малюнках

П. Левченко. Этюды.

виявляється та велика уважність і любов до праці, те чуття маляра, які роблять ці малюнки прекрасними і високо-поетичними. Коли в зімку Левченко бував позбавлений змоги малювати десь надворі, серед так улюбленої йому природи, то він бодай десь із вікна малював або сільську улицю, засипану снігом, чи затуляну болотом у відлигу, або якісь задвірки десь у місті, присипані снігом, з сумним, але приємним небом, особливо коли на землю сходить перша сутінь вечора. А живучи взімку здебільшого в Києві, Левченко особливо любив малювати з вікон краєвиди цього міста-крася з його деревами, садками й многовіковими банями його церков. Особливо любив він малювати з вікна великого будинку своєї тещі, в якому містився Український Клуб, садок біля Золотої Брами з водограєм, який він малював у різні часи року й у різних освітленнях. Які глибокі й з якою умілістю зроблені ці його малюнки, якою теплотою перейняті вони! А на провесні Левченко вже десь надворі, серед відживаючої природи малює свої етюди. Серед запашних сел, гаїв та ланів перебуває літо цей художник, який у цій безустанній праці над студіюванням малюнку з природи відшукував шлях вперед і з такою певністю ішов ним. А природа України дала йому невечерпане джерело матеріалу для цієї роботи.

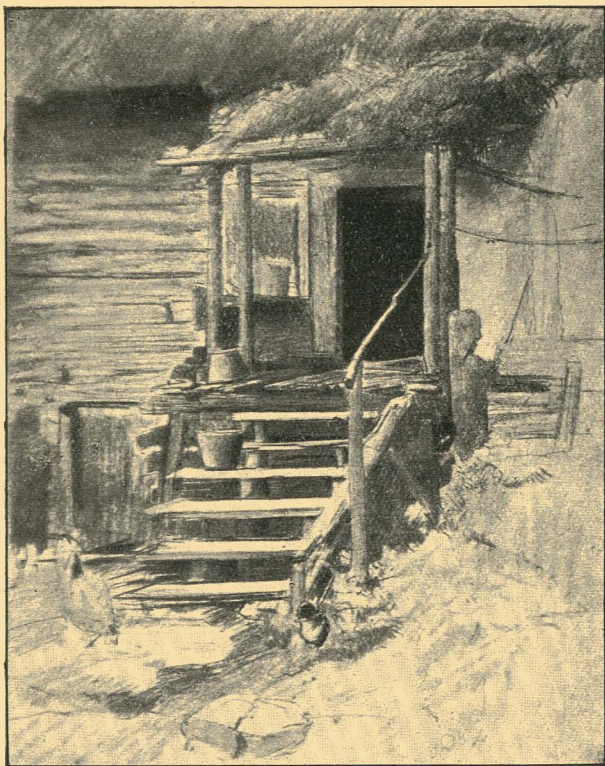
Всупереч багатьом українським малярам, особливо пейзажистам, Левченко надавав дуже велику вагу малюнкові. «Без доброго малюнку не може бути гарної картини» — було непохитним законом для Левченка. І треба сказати, що він був великим майстром малюнку. Звичайним олівцем Левченко орудував так, як ніхто з українських художників. З допомогою олівця він осягав і глибину малюнку, і далекий обрій, і повітря й живий рухливий передній план, при чім оцей його чіткий малюнок простим олівцем ніколи не був сухий. Уміє цей майстер самим тільки олівцем передати життя. Такі самі прекрасні й *nature-morte* його, виконані олівцем. Хто знає яких високостей досяг би Левченко, якби віддався виключно роботі графічній. Але й те, чого досяг він у цім напрямку, промовляє за великий хист і велику попередню працю майстра. Довгої і впертої роботи вимагає од художника опанувати малюнком так, як ним володів Левченко.

Будучи завжди бажаним учасником на всіх виставках картин, Левченко довгий час виставляв свої праці на передвижних виставках, що їх влаштовувало товариство, членом якого він був. В останні десятиліття свого життя,

Левченко ніби замкнувся сам у собі. Жив зі своєю другою дружиною у глухому містечку Змієві на Слобожанщині і віддавав усеє свій час малюванню, музиці й читанню. Потім жив у Києві, де багато працював і брав діяльну участь у виставках, що їх організував у Києві майстер-передвижник К. Бахтин. Левченко дуже допомагав у справі організації тих виставок, що називалися «Виставки картин київських художників». Пригадуючи собі ці виставки мимоволі згадуєш, як найяскравіше явище на них, праці Левченка, що вражали своєю свіжістю і ясністю. Той самий майстер Левченко, якого перед тим добре знали з виставок передвижників, як уповні викінченого майстра-передвижника, тут несподівано наче переродився і виступив з новими досягненнями свіжості й соняшності майстра плен-єру; просто неймовірним здавалося, як майстер, що властиво доживав останні роки свого вже не молодого віку, знайшов у собі стільки юнацької енергії та безпосередності, щоб на новім терені дійти досягнень такої молодости, свіжості й соняшности.

Але цей найкращий що-до творчої продуктивности час тривав не довго: прийшла хвороба, рак внутрішніх органів, на яку не було медичної ради, і вона звела нашого майстра в домовину.

Київ 12, XII, 1926.

П. Левченко. Рисунок.

НАЦІОНАЛЬНА
ПАРЛАМЕНТСЬКА
БІБЛІОТЕКА
УКРАЇНИ

2732276

n/08

1-00
Ціна

A 581164

ВИДАВНИ
УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ.

СЕРІЯ:

МАЙСТРИ УКРАЇНСЬКОГО МИСТЕЦТВА

ВИЙШЛО:

- Д. Безперчий — Д. Антоновича.
П. Левченко — М. Павленка.
О. Мурашко — Д. Антоновича.
І. Похитонів — М. Рудковського.
Я. Станиславський — Д. Антоновича.

НА ЧЕРЗІ:

С. Васильківський.		Л. Позен.
І. Левинський.		М. Сосенко.
М. Пимоненко.		М. Ткаченко.

Кожен випуск коштує 0.15 дол. з пересилкою.

Адреса:

Е. Wyrowyj, Praha XII., 1296.

Československo.

кк
(РК/19)